

راهنمای تکمیلی والدین در خود مراقبتی از کودک مبتلا به تشنج ناشی از تب

تعریف

تشنج تب خیز تشنجی است که در کودکان بین سنین شش ماه تا پنج سال اتفاق می افتد که تب بیشتر از 38 درجه سانتیگراد دارند. البته اکثر تشنجهای تب خیز در کودکان بین 12 تا 18 ماهگی رخ می دهد. تشنج تب خیز در 2 تا 4 درصد کودکان کوچکتر از 5 ساله رخ می دهد. هر چند دیدن حرکات تشنجی در کودک می تواند ترسناک باشد اما اغلب آسیب مغزی پایدار ایجاد نمی کنند و باعث کاهش بهره هوشی کودک نمی شوند. رخ دادن تشنج ناشی از تب در کودک به این معنا نیست که کودک مبتلا به صرع شده است و صرع زمانی وجود دارد که کودک دو یا چند تشنج بدون تب شده باشد

علل ایجاد تب و تشنج

عفونت: تشنج تب خیز می تواند به علت تب همراه با عفونت های باکتریایی یا ویروسی، به خصوص ویروس هرپس انسانی 6 (که به آن روزولا یا بیماری تب سنجاقکی می گویند) باشد. واکسیناسیون: تب می تواند به عنوان یک اثر جانبی واکسن های خاصی، به ویژه پس از تزریق واکسن سه گانه (دیفتری، کزاز، سیاه سرفه DTP) و یا واکسن اریون، سرخک، سرخچه (MMR) رخ دهد. در مورد واکسن سه گانه معمولاً تب با فاصله کمی پس از دریافت واکسن و در مورد واکسن MMR 5 تا 14 روز پس از تزریق واکسن اتفاق می افتد و حداکثر برای 48 ساعت ادامه دارد. عوامل خطر: سابقه خانوادگی تشنج تب خیز در فامیل درجه اول (پدر بزرگ، مادر بزرگ، عمو، عمه، دایی و خاله) باعث افزایش خطر ابتلا به تشنج تب خیز در کودک می شود.

علائم تشنج تب خیز

تشنجهای تب خیز در روز اول بیماری رخ می دهند و در بعضی موارد تشنج اولین علامتی است که مادر متوجه بیماری کودک می شود. بیشتر تشنجهای زمانی رخ می دهد که کودک تب بیشتر از 39 درجه سانتیگراد داشته باشد. برای توضیح نحوه اندازه گیری تب در کودک و روش کنترل تب به راهنمای مربوطه مراجعه کنید.

طبقه بندی تشنجهای تب خیز

تشنجهای تب خیز ساده: این نوع از تشنجهای شایع ترین نوع هستند. به طور معمول ابتدا هوشیاری کودک از بین می رود و سپس تشنج و یا حرکات ریتمیک دست و پا اتفاق می افتد. اکثر تشنجهای بیش از یک یا دو دقیقه طول نمی کشد؛ اگر چه می توانند تا 15 دقیقه طول بکشند. پس از تشنج، کودک ممکن است گیج و یا خواب آلود باشد اما ضعف دست یا پا ندارد. تشنجهای تب خیز پیچیده: این نوع از تشنجهای کمتر رایج هستند و می توانند بیش از 15 دقیقه طول بکشند و یا در 24 ساعت اول بیش از یک مرتبه تکرار شوند و یا تشنج در یک قسمت بدن و یا یک طرف بدن و یا یک دست و یا پا رخ دهد. پس از تشنج کودک ممکن است ضعف موقت یک دست یا پا داشته باشد.

ارزیابی و درمان

برای تشخیص علت تب کودکی که تشنج تب خیز دارد در اسرع وقت باید توسط پزشک (در بخش اورژانس یا مطب) دیده شود. بعضی از کودکان، به ویژه کودکانی که سن کمتر از 12 ماه دارند،

ممکن است نیاز به آزمایش داشته باشند تا اطمینان حاصل شود که تب مربوط به مننژیت (عفونت جدی مغز) نیست. به جزوه "آموزش به بیمار: مننژیت در کودکان" مراجعه کنید.

بهترین آزمایش برای مننژیت، انجام لومبار پانکچر (ال پی) است که با وارد کردن یک سوزن باریک بین مهره‌های کمر در قسمت پایین ستون مهره‌ها مقدار کمی مایع مغزی نخاعی از اطراف نخاع گرفته می‌شود. همچنین آزمایش‌های دیگری ممکن است لازم باشند.

درمان تشنج‌های طولانی معمولاً شامل تجویز داروهای ضد تشنج و نظارت بر ضربان قلب، فشار خون و تنفس کودک است. اگر تشنج خود بخود متوقف شود نیاز به تجویز داروهای ضد تشنج نیست. پس از یک تشنج تب خیز ساده اکثر کودکان نیازی به بستری طولانی در بیمارستان ندارند مگر اینکه تشنج ناشی از یک عفونت شدید باشد که نیاز به درمان در بیمارستان دارد.

پس از متوقف شدن تشنج با دادن استامینوفن خوراکی یا رکتال یا ایبوپروفن تب کنترل می‌شود.

تکرار تشنج تب خیز

کودکان مبتلا به تشنج تب خیز در معرض خطر تکرار تب و تشنج قرار دارند. تکرار تشنج تب خیز در حدود 30 تا 35 درصد موارد اتفاق می‌افتد.

تشنج‌های بعدی لزوماً با درجه حرارت‌های مشابه با نوبت اول اتفاق نمی‌افتند و لزوماً هم با هر نوبت تب در کودک اتفاق نمی‌افتند. اغلب موارد عود تب و تشنج در طی یک سال از تشنج اولیه رخ می‌دهند و بعد از دو سال از بروز تب و تشنج احتمال عود آن خیلی کم است.

عواملی که خطر عود تشنج‌های تب خیز را در کودکان بیشتر می‌کند عبارتند از:

- کودکان کوچکتر از 15 ماه
 - وجود تب‌های مکرر
 - سابقه تشنج یا تشنج تب خیز در یکی از والدین و یا خواهر یا برادر
 - فاصله کوتاه بین شروع تب و رخ دادن تشنج
 - وجود تب خفیف قبل از بروز تشنج
- درمان در منزل: پدر و مادری که شاهد تشنج تب خیز در کودک خود هستند باید برای جلوگیری از آسیب رسیدن به کودک خود اقدامات زیر را انجام دهند:
1. کودک را بر روی زمین صاف به یک پهلو بخوابانید اما سعی نکنید جلوی حرکات دست و پای وی را در زمان تشنج بگیرید. به هیچ وجه چیزی را دهان کودک قرار ندهید.
 - مراقب مدت زمان طول کشیدن تشنج باشید. تشنج‌هایی که بیش از 5 دقیقه طول می‌کشند نیازمند درمان فوری هستند. یکی از والدین باد در کنار کودک باقی بماند در حالیکه و دیگری با اورژانس 115 تماس بگیرد.
 3. برای کودکانی که سابقه تشنج تب خیز دارند شیاف مقعدی دیازپام تجویز می‌شود. این شیاف‌ها باید در یخچال خانه نگهداری شود.
 2. در صورت تکرار تب و تشنج در کودک به شرطی که تشنج کودک بیش از 5 دقیقه ادامه داشت باید یک شیاف دیازپام

برای کودک گذاشته شود. برای متوقف کردن تشنج فقط یک شیا ف کافی است.
4. بخاطر داشته باشید در حین تشنج و بعد از متوقف شدن تشنج تا زمانیکه کودک کاملاً هوشیار نشده است

از دادن هرگونه خوراکی (نظیر آب قند و مایعات دیگر) اکیدا خودداری کنید.
درمان پیشگیرانه: در بیشتر موارد تشنجهای تب خیز بخصوص انواع ساده آن، برای جلوگیری از تشنج در آینده درمان ضد تشنج لازم نیست، چون خطرات و عوارض جانبی بالقوه دادن روزانه داروهای ضد تشنج از مزایای آنها بیشتر است. علاوه بر این، مصرف داروی تب بر (استامینوفن یا ایبوبروفن) برای جلوگیری از تب در کودکی که تب ندارد (مثلاً سرماخوردگی داشته باشد اما تب نکرده باشد) خطر عود تشنج تب خیز را کاهش نمی‌دهد. درمان کردن تب (درجه حرارت 5/37 درجه سانتیگراد زیر بغل) قابل قبول است اما همیشه لازم نیست پدر و مادر باید با پزشک کودک خود برای کمک به تصمیم‌گیری در مورد درمان تب وی صحبت کنند.

پیگیری

بهره‌هوشی و سایر جنبه‌های تکمیل مغز به نظر نمی‌رسد که تحت تاثیر تشنج تب خیز قرار بگیرد و این موضوع در مورد تشنجهای تب خیز ساده، پیچیده یا مکرر صادق است و اتفاق افتادن تشنج تب خیز پس از عفونت‌ها و یا پس از واکسیناسیون باعث افزایش خطر این دسته از تشنجهای تب خیز نمی‌شود. بیماری صرع در کودکان مبتلا به تشنج تب خیز کمی بیشتر از سایر کودکان اتفاق می‌افتد با این حال، خطر ابتلا به بیماری صرع پس از تشنج تب خیز ساده مقدار کمی بالاتر از کودکی است که هیچ تشنج تب‌خیزی نداشته است.

مشاور علمی: دکتر حمید رحیمی (فوق تخصص بیماری‌های عفونی کودکان)

واحد آموزش به بیمار